

Kā rīkoties, ja uzņēmumā PĀRBAUDI SĀKUSI

Datu valsts inspekcija?

Kopš Vispārīgās datu aizsardzības regulas ieviešanas fizisko personas datu aizsardzībai uzņēmumā jābūt starp prioritātēm, jo iespējamie sodi par pārkāpumiem personas datu apstrādē var sasniegt lielus apmērus. Kā rīkoties, ja pilnībā nav izdevies izsekot līdz uzņēmuma rīcībā esošajai datu saimniecībai un uzņēmums nonācis Datu valsts inspekcijas uzmanības lokā? Šo tematu zvērinātu advokātu biroja Sorainen rīkotajā seminārā „Datu aizsardzība uzņēmuma ikdienā” aplūkoja zvērināta advokāte ZANE AKERMANE.

DVI iespējas pārbaudīt ir plašas

Datu valsts inspekcijai (DVI) kā uzraudzības iestādei ir piešķirtas ļoti plašas pilnvaras veikt pārbaudes un pārkāpumu izmeklēšanu uzņēmumos. Inspekcijas tiesības ir minētas **Fizisko personu datu apstrādes likuma 5. pantā**. Tas ietver tiesības veikt datu apstrādes pārbaudi, lai noteiktu atbilstību normatīvo aktu prasībām. DVI ir tiesības pieprasīt un bez maksas saņemt jebkāda veida informāciju, tai skaitā – ierobežotas pieejamības informāciju.

„Ja uzņēmums pats nolēmis savest kārtībā datu saimniecību, tad nedrīkst aizmirst ne par vienu no aspektiem – no datubāzēm līdz tai biznesa daļai, kas internetā pieejama uzņēmuma klientiem (klientu apkalpošanas portāli u.tml.). Tāpat jāatceras, ka inspekcijas darbinieki var arī ierasties un veikt pārbaudi uzņēmuma telpās,” uzsver Z. Akermane.

Preventīva rīcība pārkāpumu novēršanā

Lai nenokļūtu DVI pārbaudāmo komersantu lokā, uzņēmumam svarīgi pievērst uzmanību noteiktiem signāliem, kas varētu brīdināt par iespējamām problēmām. Viens no šādiem

„sarkanajiem karodziņiem” ir datu subjektu sūdzības. Z. Akermane iesaka pievērst uzmanību gan klientu, gan sadarbības partneru, gan arī uzņēmuma darbinieku sūdzībām – it īpaši tad, ja ir sūdzības, kas regulāri atkārtojas. Iespējams, persona ar pretenziju vērsīsies ne tikai pie uzņēmuma, bet arī DVI, tāpēc nekādā gadījumā nevajadzētu šādus signālus ignorēt.

Otrkārt, DVI darbinieki paši var būt klienti, uzņēmumam par to pat nenojaušot. Augstāka iespējamība šādam scenārijam ir tad, ja pakalpojumu sniedzējs ir ļoti populārs (piemēram, liels tirdzniecības centrs vai telekomunikāciju operators). Jo plašāks klientu loks, jo lielāka iespējamība, ka kāds no uzņēmuma klientiem būs DVI darbinieks.

„Esam saskārušies ar situāciju, kad uzņēmuma klients bija inspekcijas darbinieks, kurš bija identificējis datu aizsardzības neatbilstības, un līdz ar to uzņēmums nonāca līdz pārbaudei. **Tāpēc vienmēr iesakām apkalpot jebkuru klientu tā, it kā viņš būtu Datu valsts inspekcijas darbinieks,” iesaka eksperte.**

Vēl viens veids, kādā uzņēmumi nonāk zem pārbaudītāju „lupas”, ir masu medijos izskanējušie skandalozie datu aizsardzības pārkāpumu gadījumi. Lai mazinātu šāda pārkāpuma negatī-

ZANE AKERMANE
Zvērinātu advokātu
biroja Sorainen
zvērināta advokāte

vās sekas, ieteicams jau laikus apdomāt soļus, ko uzņēmums spertu, ja gadījumā šī publiskā informācija tiešām izsauktu inspekcijas pārbaudi.

Daudzi uzņēmumi neaizdomājas par to, ka DVI var arī pēc savas iniciatīvas, turklāt neinformējot uzņēmumu, veikt sākotnējās pārbaudes saistībā ar dažādiem uzņēmuma sniegtajiem pakalpojumiem. Salīdzinoši viegli ir pārbaudīt tos uzņēmumus, kuri uzņēmējdarbību vismaz daļēji veic internetā. Kontrolētāji var uzsākt pirmšķietamo pārbaudi, kas ietver uzņēmuma mājaslapā publicētās klienta anketas aizpildīšanu, privātuma politikas izpēti u.tml.

Ja DVI izlēmusi veikt pārbaudi

Visbiežāk šāda pārbaude skars uzņēmuma interneta vidi, telpu apmeklēšana notiek retāk (arī Vispārīgā datu aizsardzības regula attiecas galvenokārt uz datu apstrādi elektroniskā vidē). Brīdī, kad uzņēmums saņem pieprasījumu

no DVI par informācijas sniegšanu, inspekcija, visticamāk, jau būs veikusi sākotnējo pārbaudi (izpētījusi uzņēmuma mājaslapu) un konstatējusi iespējamās neatbilstības. „Pienākot informācijas pieprasījumam, Datu valsts inspekcija jau ir uzsākusi pārbaudi un zina, kādā virzienā meklējami papildu dati. Tāpēc brīdī, kad atnācis informācijas pieprasījums, paļauties uz to, ka „gan jau viss būs labi” un nekādi pārkāpumi netiks atrasti, ir naivi – deviņdesmit procentos gadījumu tā nenotiek,” brīdina eksperte.

Informācijas pieprasījumos parasti ir ietverti jau konkrēti, nevis vispārīgi jautājumi. Jāatceras, ka DVI ir tiesības pieprasīt jebkāda veida informāciju, kas tai nepieciešama, ieskaitot informāciju par pagātnes notikumiem.

„Ir lūgti skaidrojumi arī par iepriekšējiem gadiem, ja gūtas indikācijas, ka pagātnē datu apstrāde uzņēmumā neatbilda normatīvajām prasībām. Pat ja uzņēmums jau ir pats pamanījis un novērsis neatbilstošu praksi jau pirms DVI pārbaudes, tas, protams, ir lieliski, tomēr nenozīmē, ka varat pilnībā aizmirst par to. Būtu svarīgi saglabāt pierādījumus (e-pastus, sistēmas datus, ekrānu uzņēmumus u.c.), kas apliecina, cik ilgi pastāvējusi šī datu apstrādes neatbilstība, kādus un cik daudzus datu subjektus tā skārusi, kur nonāca un kā tika izmantoti nepareizi apstrādātie dati, vai tika nodarīts kaitējums. Piemēram, DVI pārbaudes gadījumā var izrādīties ļoti noderīgi spēt pamatot, ka konkrētais datu apstrādes pārkāpums skāris tikai dažus datu subjektus,” skaidro Z. Akermane.

Kā rīkoties DVI pārbaudes gadījumā?

Pats svarīgākais – sadarboties, iespēju robežās sniedzot visu pieprasīto informāciju. DVI pretimnākšanu vērtē ļoti augstu, un tas būtiski ietekmē piemērotā soda lielumu, ja pārbaudes beigās tiek konstatēts pārkāpums, norāda advokāte. Ja inspekcija pieprasa lielu informācijas apjomu īsā termiņā, tad to jācensas izpildīt kaut vai daļām, brīdinot inspekciju, ka pieprasītās informācijas sagatavošanai nepieciešams ilgāks laiks, taču tas noteikti tiks izdarīts. „Nekādā gadījumā neklusējiet un neignorējiet Datu valsts inspekcijas prasības, vienmēr sadarbojieties! Mēģiniet sniegt visu prasīto informāciju – trūkstošas informācijas gadījumā tas tiek traktēts datu pārzinim par sliktu, jo rodas iespaids, ka kaut kas tiek slēpts,” uzsver eksperte.

Tāpat svarīgi censties proaktīvi novērst jebkādu (gan jau iestājušos, gan vēl tikai iespējamu) kaitējumu datu subjektiem. Ja ir nepamatoti ievākti dati (piemēram, klientu e-pasti), tā var būt nelikumīga datu apstrāde pat gadījumā, ja ar datiem nekas netiek darīts. Šādā situācijā datus vajadzētu dzēst. Ja tas notiek jau uzsāktas pārbaudes laikā, tad noteikti jāinformē DVI, lai šādas darbības netiktu uztvertas kā pierādījumu slēpšana.

Paralēli DVI pārbaudei ieteicams uzņēmumam pašam pārbaudīt savus datu apstrādes procesus, veicot pilno datu auditu, lai novērtētu situāciju un potenciālos riskus. Šādu auditu var veikt gan uzņēmums pats (ja tajā ir kāds, kurš specializējies un kuram ir pieredze datu aizsardzības jomā), gan piesaistīt ekspertu no malas.

Kad uzņēmums saņem pieprasījumu no DVI par informācijas sniegšanu, inspekcija, visticamāk, jau būs veikusi sākotnējo pārbaudi un konstatējusi iespējamās neatbilstības.

Ja DVI ir atklājis pārkāpumu

Pārkāpuma konstatācijas gadījumā uzņēmumam jāprot pamatot visus apstākļus, kas tam nāk par labu. Nosakot sodu, DVI ņem vērā, vai uzņēmums nejauši pieļāvis kļūdu vai darbojies tīši. Pirmajā gadījumā sodi mēdz būt daudz mazāki.

Nozīmīgākais apstāklis, ko DVI ņem vērā, – cik liels ir nodarītais kaitējums datu subjektiem un kā uzņēmums rīkojies, lai šo kaitējumu novērstu vai mazinātu. **Paskaidrojumos uzņēmumam jāuzsver, ka kaitējums bijis nenozīmīgs vai uzņēmums to novērsis pats, turklāt nekavējoties.**

Svarīgākās uzņēmuma procesuālās tiesības datu pārbaudes laikā ir tiesības sniegt paskaidrojumus. Tos DVI nedrīkst tāpat vien ignorēt – iestādei ir jāpamato, kāpēc uzņēmuma paskaidrojumi tiek vai netiek ņemti vērā. Tāpat uzņēmumam ir tiesības iepazīties ar visiem lietas materiāliem. Z. Akermane iesaka vienmēr izmantot šo iespēju, rū-

pīgi izpētīt, vai DVI kaut ko interpretē uzņēmumam par sliktu. „Sniedziet savu viedokli un visus argumentus, jo nekad nevar zināt, kas konkrētajā lietā var nostrādāt!” rekomendē advokāte.

Kādas ir galvenās DVI darbinieka tiesības

Datu valsts inspekcijas darbiniekiem atbilstoši savai kompetencei likumā ir noteiktas šādas tiesības:

- veikt datu apstrādes pārbaudi, lai noteiktu datu apstrādes atbilstību normatīvo aktu prasībām;
- veikt administratīvā pārkāpuma procesu;
- pieprasīt un bez maksas noteiktajā apjomā un formā saņemt pārbaudei nepieciešamo informāciju,

dokumentus vai to kopijas un citus materiālus, tostarp ierobežotas pieejamības informāciju;

- apmeklēt ražošanas telpas, noliktavas, tirdzniecības un citas nedzīvojamās telpas, lai pārbaudītu pārziņa darbību atbilstību normatīvo aktu prasībām;
- brīvi iepazīties ar reģistros, informācijas sistēmās un datubāzēs esošo visu veidu informāciju un piekļūt tai (neatkarīgi no informācijas piederības), lai iegūtu pārbaudei nepieciešamo informāciju;
- pieprasīt un saņemt pārbaudei nepieciešamo informāciju, dokumentus un citus materiālus par personām sniegtajiem pakalpojumiem;
- pārbaudes ietvaros pieprasīt un saņemt neatkarīga un objektīva lietpratēja atzinumu. E J P

Semināra atziņas pierakstija
IKARS KUBLIŅŠ

MATERIĀLS TAPIS
SADARBĪBĀ AR

SORAINEN